CVTJ
Commissie van Toezicht voor Jeugdinstellingen

24 maart 2026

Nieuw jaarrapport Commissie van Toezicht op kinderrechten in Jeugdinstellingen

Veel inzet, maar zorgen over jonge kinderen, complexe noden en drugs

‘Achter het masker van stoer gedrag zitten vaak kwetsbare en gekwetste jongeren. Jongeren die soms het vertrouwen in volwassenen en in zichzelf kwijt zijn, en die al een lang parcours door voorzieningen achter de rug hebben.’ Dat zegt voorzitter Caroline Vrijens in het jaarrapport van de Commissie van Toezicht voor Jeugdinstellingen (CVTJ) van het Vlaams Kinderrechtencommissariaat.

Dat rapport bundelt de vaststellingen van de vrijwilligers die elke maand jongeren bezoeken in de gemeenschapsinstellingen, voorzieningen voor veilig verblijf en GES+-voorzieningen. Daar zien die ‘maandcommissarissen’ mee toe op de rechten van die kinderen en jongeren. Ze horen er verhalen van trauma, eenzaamheid en machteloosheid.

> ‘Gedrag dat vaak gezien wordt als lastig of opstandig, blijkt in veel gevallen een reactie te zijn op wat jongeren meemaakten of een uiting van hun noden. Net daarom is hulp op maat zo belangrijk, en vandaag schiet die vaak nog tekort. Jongeren hebben ondersteuning nodig die aansluit bij die noden: zo gewoon mogelijk waar het kan, en kleinschalig en intensief waar het moet.
>
> Toezicht is geen doel op zich, maar een manier om rechten mee te waarborgen, om de menswaardigheid in de hulpverlening en justitie mee te bewaken en om bij te dragen aan betere zorg en begeleiding voor jongeren die erg kwetsbaar zijn.’ *Caroline Vrijens, kinderrechtencommissaris en voorzitter van de Commissie van Toezicht voor Jeugdinstellingen*

De maandcommissarissen zien begeleiders die zich elke dag hard inzetten en vaak tot het uiterste gaan. Ze ontmoeten veerkrachtige jongeren die blijven zoeken naar houvast en naar een toekomst, ondanks hun vaak zware rugzak en een parcours langs verschillende jeugdvoorzieningen. Tegelijk signaleren ze structurele problemen die de rechten, het welzijn en de ontwikkeling van die kinderen en jongeren onder druk zetten.

De Commissie maakt zich ernstig zorgen:

- Er komen wel érg jonge kinderen terecht in ‘gesloten’ voorzieningen.
- Complexe noden overstijgen soms de mogelijkheden van leefgroepen in gesloten instellingen en voorzieningen voor veilig verblijf en leggen daardoor veel druk op de leefgroepen.
- In sommige voorzieningen duiken er meer drugs en drugshandel op.

Wat in de samenleving leeft, stopt niet aan de poort van een voorziening. Voorzieningen worden geconfronteerd met problemen van **mensenhandel**, **geweld**, **mentale gezondheidsproblemen** en **zelfverwonding** bij jongeren. Ze zoeken naar manieren om daarmee om te gaan in het belang van jongeren, maar botsen op grenzen.

De Commissie vraagt daarom structurele keuzes:

- Alternatieven voor plaatsing van jonge kinderen in besloten voorzieningen
- Meer gespecialiseerde hulp voor jongeren met complexe noden
- Meer vervolghulp en continuïteit van zorg
- Extra ondersteuning voor begeleiders en teams: meer mensen en meer expertise over geestelijke gezondheid en aanpak van drugs

De Commissie vraagt om de vaststellingen uit het rapport mee te nemen in verdere beleidskeuzes en in de ondersteuning voor de jongeren en voorzieningen.

Commissie van Toezicht voor Jeugdinstellingen
Leuvenseweg 86, 1000 Brussel - www.cvtj.be

‘Ik ben nog een kind. Waarom ben ik hier?’

De maandcommissarissen ontmoeten heel jonge kinderen in gemeenschapsinstellingen en voorzieningen voor veilig verblijf. Kinderen van twaalf, dertien jaar. Soms zelfs nog jonger.

Ze zien kamers met poppen en speelgoed. Ze krijgen vragen om onder het bed te kijken of er geen monsters zitten. Sommige kinderen begrijpen niet waarom ze in een gesloten voorziening zitten. Ze vragen naar hun mama. Ze willen naar huis.

> ‘Een klein meisje zit op haar bed. Rond haar liggen knipsels uit tijdschriften, speelgoed, een knuffel, een pop. In de wasmand liggen barbiekleertjes’, schrijft een maandcommissaris in haar verslag.

Het zijn kinderen die niet thuishoren in die gesloten settings maar er geplaatst worden omdat ze een delict pleegden of opgroeien in een verontrustende omgeving. Die kinderen zitten in een andere ontwikkelingsfase. Ze hebben andere interesses en andere behoeften dan de oudere jongeren. Ze vinden moeilijk een plek in de leefgroep en komen er in aanraking met situaties en gesprekken die niet passen bij hun leeftijd.

De impact op de leefgroepen is groot. Begeleiders moeten het programma op maat van die jonge kinderen smeden en intensiever begeleiden. De andere jongeren ergeren zich aan ‘kinderachtige’ activiteiten of tonen onbegrip voor ongelijke behandeling.

De Commissie stelt dat de overheid dringend alternatieven moet uitbouwen voor kinderen die te jong zijn voor die plaatsen, zodat die niet langer terechtkomen in gemeenschapsinstellingen of voorzieningen voor veilig verblijf die bedoeld zijn voor oudere jongeren met zwaardere en andere problemen en die niet afgestemd zijn op hun leeftijd en noden.

Jongeren met complexe noden zetten leefgroepen onder druk én missen zelf de nodige ondersteuning

Druk op leefgroepen door jongeren met complexe noden
Jongeren en begeleiders vinden het erg moeilijk als in leefgroepen ook jongeren verblijven met complexe noden: ernstige gedrags- en emotionele stoornissen, vaak in combinatie met een mentale beperking of psychiatrische problemen en een lange hulpverleningsgeschiedenis met enorm veel breuken. Zij horen daar niet thuis en hebben meer **gespecialiseerde hulp nodig** dan ze er kunnen krijgen.

> ‘Er is net een aanmelding binnen. De jongere komt van een psychiatrische instelling voor jongeren met een ernstige mentale beperking. Die jongeren horen hier niet thuis. We kunnen die niet de nodige omkadering geven. Het is een jongere met het ontwikkelingsniveau van een kleuter in het lichaam van een puber en dus ook met de kracht van een puber.’ (Een begeleider)

Geregeld vertellen jongeren en begeleiders over incidenten met ernstige agressie, fysiek geweld en vernielingen. Die wegen zwaar op jongeren én begeleiders en laten een grote indruk na.

> ‘De jongere vindt dat de term “veilig verblijf” niet correct is en dat het voor hem eerder aanvoelt als een “onveilig verblijf”.’ (Een maandcommissaris)

Jongeren zeggen dat ze de aandacht van begeleiders missen als de aanwezigheid van één jongere alle zuurstof uit de leefgroep zuigt. Ze moeten vaker in hun kamer blijven en door de vele alarmen worden activiteiten geschrapt.

> ‘Het voelt niet correct. We hebben gewoon geen tijd meer om aandacht aan de andere jongeren te geven die zij ook verdienen.’ (Een begeleider)

In leefgroepen met jongeren met complexe noden vallen begeleiders nog vaker uit dan anders.

Voor die jongeren zelf ontbreekt vaak een passend traject: ‘de zoveelste tijdelijke oplossing’
Voor de jongeren met complexe noden is de huidige aanpak in een gemeenschapsinstelling of voorziening voor veilig verblijf vaak de zoveelste tijdelijke oplossing. Die jongeren draaien rond in een hopeloze en onmenselijke carrousel: ze gaan vaak van voorziening naar voorziening omdat een traject op maat met de juiste begeleiding en behandeling er gewoon niet is. Ze moeten telkens opnieuw beginnen, wennen aan nieuwe begeleiders en nieuwe regels.

De Commissie trekt al langer aan de alarmbel. Het gedrag van die jongeren kan moeilijk en ontwrichtend zijn, maar achter dat gedrag zit altijd een jongere met ernstige noden. En die jongeren hebben evenveel recht op zorg, waardigheid en een traject op maat.

Als er nergens anders nog plaats is of geen enkele voorziening ze wil opnemen omdat de zorg te zwaar wordt, komen die jongeren uiteindelijk in een gemeenschapsinstelling terecht. Die kan geen opname weigeren.

> ‘Als jongeren nergens anders terechtkunnen, rest alleen nog onze opnameplicht en gaat de meest gesloten deur voor hen open.’ (Een campusdirecteur)

Die jongeren hebben geen delictgerichte aanpak nodig, maar **intensieve zorg**, trajecten met zo weinig mogelijk breuken die gedragen worden **door verschillende partners**.

> ‘Als ik één boodschap moet geven, dan is het dat er meer gedragenheid nodig is. Die jongeren hebben een gezamenlijk gedragen traject nodig met verschillende actoren, zoals het VAPH, de GGZ, en GES+-voorzieningen.’ (Directeur van een gemeenschapsinstelling)

Die gezamenlijk gedragen trajecten zijn schaars. Instellingen en voorzieningen kloppen bij elkaar aan om mee te helpen zorgdragen voor de jongeren met complexe noden die in hun instelling of voorziening verblijven. De intentie om samen zorg te dragen is er zeker, maar vaak geven voorzieningen aan dat ze al ver over de grenzen van draagkracht zijn gegaan.

In die situaties blijft soms alleen nog een noodoplossing over voor jongeren met complexe noden: een hotelkamer waarin verschillende organisaties zorgen voor ambulante begeleiding, eventueel zelfs 24 uur op 24, in de week en in het weekend. In plaats van zorg op maat die aansluit bij wat die jongeren écht nodig hebben.

Soms wordt het verblijf van die jongeren met complexe noden of een GES+-profiel verschillende keren **verlengd omdat er geen alternatief is**. Te vaak zien we dat jongeren langer dan goed is in geslotenheid moeten blijven omdat er geen vervolgtraject of plek voorhanden is. Voor die jongeren met complexe noden heeft dat nog zwaardere gevolgen. Vooral als ze meerderjarig worden, dreigt het mis te lopen.

Sommigen vertrekken zonder begeleiding of vervolghulp, vallen terug op een onstabiele thuissituatie of komen op straat terecht. Riskante situaties. Hun hulpverleners en andere volwassenen houden hun hart vast voor wat er kan gebeuren. Ze hopen dat het niet grondig fout loopt, dat de jongere niet in de forensische psychiatrie of in de gevangenis belandt.

Maandcommissarissen zien hoe zwaar dat weegt op begeleiders, die hard werken om jongeren opnieuw stabiliteit en vertrouwen te geven, maar tegelijk moeten vaststellen dat de nodige vervolghulp uitblijft. Ze vinden het moeilijk te aanvaarden dat de samenleving jarenlang intensief investeert in die jongeren, terwijl daarna te vaak geen duurzaam vervolg klaarstaat.

Meer tijdige en blijvende zorg op maat nodig voor jongeren met specifieke noden

De Commissie dringt bij de Vlaamse en federale overheid aan op genoeg gespecialiseerd en kleinschalig aanbod voor jongeren met complexe noden en ernstige gedrags- en emotionele stoornissen: meer zorg op maat, die tegelijk zo gewoon mogelijk blijft, leven met andere jongeren waar het kan, en als het nodig is in heel kleine leefgroepen of professionele gezinssettings, eventueel ondersteund door een-op-eenbegeleiding.

Gesloten voorzieningen of veiligheidsunits zijn geen oplossing voor een tekort aan passende hulp.

De commissie vraagt dat de overheid dringend meer uitstroommogelijkheden, aangepaste vervolgtrajecten en langere begeleiding uitbouwt, zodat geen enkele jongere onnodig lang in een voorziening blijft of als ze bij meerderjarig zonder ondersteuning in een kwetsbare situatie belandt.

Wat buiten gebeurt, komt ook binnen: drugs

Maandcommissarissen zien hoe drugs voor onrust zorgen in leefgroepen. Ze horen van jongeren dat die zich onveilig voelen als er drugs circuleren in de leefgroep. Jongeren zeggen dat de fouilles tegen smokkel strakker worden.

Drugs dealen is volgens de recentste cijfers (24,9%) de belangrijkste reden voor een opname in een gemeenschapsinstelling. Ook voorzieningen voor veilig verblijf worden steeds vaker geconfronteerd met druggebruik en druggerelateerde problemen.

Jongeren met een verslaving krijgen soms medicatie om afkickverschijnselen onder controle te houden. Tegelijk horen maandcommissarissen vaak schrijnende verhalen over jongeren die al heel jong in aanraking komen met drugs en daar moeilijk van loskomen.

> ‘Je moet me binnenhouden. Ze zullen me zoeken, blijven aandringen en ik zal geen nee kunnen zeggen’, zegt een jongere.

Voorzieningen signaleren dat vooral synthetische drugs goedkoop en gemakkelijk beschikbaar zijn. Dealers richten zich doelbewust op kwetsbare jongeren. De afkickverschijnselen zijn zwaar en jongeren raken snel opnieuw afhankelijk. Teams proberen het gebruik tegen te gaan, maar botsen op hun grenzen omdat ze de verslaving zelf niet kunnen behandelen.

> ‘Het is een enorm maatschappelijk probleem, en we vrezen voor de toekomst. De *war on drugs* mag niet alleen focussen op de strijd tegen cocaïne in de haven, maar moet ook kwetsbare jongeren beschermen tegen de vernuftige aanpak van dealers.’ (Een teamcoördinator)

De commissie dringt er bij de overheid op aan om jongeren en voorzieningen te ondersteunen in een effectief drugspreventie- en verslavingsbeleid. Jongeren en voorzieningen moeten kunnen rekenen op de steun van de gespecialiseerde organisaties.

Einde bericht

Het volledige jaarverslag kunt u downloaden op www.cvtj.be

Interview met Caroline Vrijens, voorzitter van de Commissie van Toezicht en kinderrechtencommissaris?
Contacteer Hilde Cnudde
hilde.cnudde@vlaamsparlement.be
0473-98 04 07

Dit is de Commissie van Toezicht voor Jeugdinstellingen
De Commissie werkte in 2025 met meer dan 40 vrijwillige maandcommissarissen die proberen elke maand op bezoek gaan in de gemeenschapsinstellingen, voorzieningen voor veilig verblijf en GES+-voorzieningen in Vlaanderen en in het Vlaams Detentiecentrum. De Commissie is ingebed in het Vlaams Kinderrechtencommissariaat.

De maandcommissarissen komen in voorzieningen met een mandaat tot geslotenheid:

- **Gemeenschapsinstellingen** vallen nu onder het Agentschap Justitie en Handhaving: 333 plaatsen, in principe alleen voor jongeren tussen 12 en 18 jaar die een delict pleegden of daarvan verdacht worden – soms tot na hun meerderjarigheid. De gemeenschapsinstellingen nemen elk jaar ongeveer tweeduizend jongeren op. Die verblijven in De Kempen (campus De Markt en campus De Hutten in Mol), in De Zande (campussen Beernem, Ruiselede en Wingene) en in De Grubbe in Everberg. De 333 plaatsen zijn verdeeld over de modules oriëntatie, kortverblijf, time-out, begeleiding en langdurige begeleiding.
  Laatste cijfers: https://www.opgroeien.be/kennis/cijfers-en-onderzoek/jeugddelinquentie#toc-gemeenschapsinstelling

- **Private voorzieningen voor veilig verblijf** vallen onder het Agentschap Opgroeien: 163 plaatsen verspreid over Vlaanderen. Jongeren in een veilig verblijf zitten vast in hun ontwikkelingstraject op verschillende levensdomeinen. Ze kunnen niet voltijds thuis wonen zonder intensieve ondersteuning, ze brengen hun eigen psychische of fysieke integriteit of die van anderen in gevaar, of ze aanvaarden niet altijd de nodige hulp. Ze hebben geen ernstige meervoudige beperking. Het Expertisenetwerk Diagnostiek beoordeelt samen met partners of veilig verblijf een goede oplossing is voor een jongere. De jeugdrechter beslist finaal om de jongere in de besloten setting van een veilig verblijf te plaatsen.

- **GES+-voorzieningen** zijn erkend door het Agentschap Opgroeien. In Vlaanderen zijn er 140 plaatsen voor aangepaste opvang aan jongeren met extreme gedrags- en emotionele problemen.
  Al die GES+-voorzieningen zijn erkend als multifunctioneel centrum (MFC) door het VAPH. Sinds 2023 komen GES+-jongeren alleen nog in een GES+-voorziening via het hulpprogramma voor jongeren met geblokkeerde ontwikkelingstrajecten na een grondig diagnostisch proces. Over heel Vlaanderen zijn er elf uitbatingsplaatsen met een GES+-erkenning, en zeven uitbatingsplaatsen die een erkenning voor GES+ combineren met een erkenning voor veilig verblijf. Voorzieningen kunnen zelf kiezen hoe ze hun leefgroepen voor GES+ organiseren. Sommige hebben hun GES+-plaatsen verspreid over verschillende leefgroepen met een ander aanbod. Soms hebben ze een beveiligd aanbod in aparte GES+-leefgroepen. Sommige maandcommissarissen gaan dus naar de GES+-leefgroep, andere bezoeken verschillende leefgroepen en proberen contact te leggen met enkele GES+-jongeren die bijvoorbeeld in een GES-leefgroep onder VAPH verblijven.

- **Vlaams Detentiecentrum**: 8 plaatsen waarvan maximaal 3 plaatsen als veiligheidsunit voor jongeren met heel hoge beveiligingsnood en 5 plaatsen voor uit handen gegeven jongeren.